

Kansalaisjärjestöt ihmisoikeuksien valvojina

Ihmisoikeussopimukset ovat valtioiden välisiä kansainvälisiä sopimuksia. Ihmisoikeudet ovat kuitenkin ihmisten oikeuksia, ja mm. ihmisoikeussopimusten valvontaelinten tulee huolehtia yksilöiden oikeuksien toteutumisesta.

On sekä periaatteellisesti että käytännössä tärkeää, että kansalaisjärjestöt ovat vahva vaikuttaja ihmisoikeuksien kansainvälisessä suojelussa. Erityisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi perustetut kansalaisjärjestöt seuraavat aktiivisesti valtioiden välisten järjestöjen toimintaa ja osallistuvat siihen mahdollisuuksien mukaan. Osittain samoin toimivat myös etujärjestön tyyppiset organisaatiot, kuten ammattiyhdistysliike.

Ihmisoikeuksiin erikoistuneita kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä ovat muun muassa Englannissa päämajaansa pitävä Amnesty International, yhdysvaltalainen Lawyers Committee for Human Rights ja Ranskassa päämajaansa pitävä Fédération internationale des ligues des droits de l'homme (FIDH). Genevessä toimii International Service for Human Rights, jonka ensisijainen tehtävä on auttaa kansainvälisiä ja kansallisia kansalaisjärjestöjä, kun nämä pyrkivät omista lähtökohdistaan vaikuttamaan YK:n ihmisoikeustoimintaan.

Monilla kansalaisjärjestöillä on neuvoo-antava asema Yhdistyneissä kansakunnissa ja Euroopan neuvostossa ja siten mahdollisuus seurata ihmisoikeuksiin liittyviä kokouksia. Esimerkiksi YK:n ihmisoikeuksien toimikunnassa kansalaisjärjestöillä on myös puheoikeus. Ihmisoikeussopimusten valvontaa toteuttavat toimielimet ovat eri tavoin avanneet toimintansa kansalaisjärjestöille. Lapsen oikeuksien komitea ja TSS-komitea myöntävät kansalaisjärjestöille puheoikeuden tietyissä istunnoissa. Muut YK:n vastaavat komiteat tapaavat kansalaisjärjestöjen edustajia virallisten kokousten ulkopuolella. Lisäksi kaikki komiteat ottavat vastaan kansalaisjärjestöjen kirjallista aineistoa, esimerkiksi niin sanottuja varjoraportteja, joissa kommentoidaan hallituksen laatimaa kertomusta tietyn ihmisoikeussopimuksen toteuttamisesta. Etenkin Amnesty International on valikoivasti laatinut muistioita myös tärkeänä pitämissään yksilövalitustapauksissa, esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelle.

Ihmisoikeusalan kansalaisjärjestöjen toiminta ei kohdistu vain hallitusten välisiin kansainvälisiin järjestöihin ja niiden toimielimiin. Ihmisoikeusjärjestöt harjoittavat julkaisutoimintaa ja pyrkivät siten vaikuttamaan yleiseen tietoisuuteen ja mielipiteeseen. Ne järjestävät myös kursseja ja muuta vastaavaa koulutustoimintaa. Usein järjestöt ovat aloitteentekijöitä uusien ihmisoikeussopimusten laatimisessa tai tietyn maan ihmisoikeustilanteen ottamisessa kansainvälisen yhteisön arvioinnin kohteeksi.

Perustuu tekstiin Scheinin: Yhteiset ihmisoikeutemme.